

## Motion till riksdagen 2013/14:U221

av **Bodil Ceballos m.fl. (MP)**

### Västsahara

#### Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att AP-fonderna inte bör genomföra sådana investeringar som kan sägas bidra till att upprätthålla ockupationen av Västsahara och som därmed strider mot folkrätten.<sup>1</sup>
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ekonomiskt intresse inte får stå över etiska och miljömässiga hänsyn, att AP-fondernas investeringar inte får bidra till att försämra levnadsförhållandena och livsförutsättningarna ytterligare för väst-saharierna samt att uppmärksamma svenska företag på riskerna att folkrättsbrott begås i affärer med Marocko.<sup>1</sup>
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att även fortsättningsvis i EU driva och rösta nej till fiskeriavtal med Marocko som inkluderar Västsahara.<sup>2</sup>
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i EU bör driva på för att en undersökningskommission får möjlighet att undersöka massgravarna på väst-sahariskt territorium.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska bidra med ökade resurser till både leverans av proteinrik föda och stöd för odling av grönsaker i växthus.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka stödet generellt till lägren via olika FN-organ.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU måste driva på för att FN ska genomföra den utlovade folkomröstningen i Västsahara.

**Fel! Okänt namn på**

<sup>1</sup> Yrkandena 1 och 2 hänvisade till FiU.

<sup>2</sup> Yrkande 3 hänvisat till MJU.

## Etiska investeringar

Marockos ockupation av Västsahara är en av de längsta ockupationerna i modern tid och övergreppen mot mänskliga rättigheter är väldokumenterade och omfattande. Ett viktigt motiv till ockupationen är Marockos intressen att utvinna naturresurser från landet. Det handlar om fosfat, energiframställning, grönsaksodling och fiske. Alla dessa verksamheter strider tydligt mot folkrätten. Sverige är med i att upprätthålla Marockos ockupation av Västsahara genom att konsumera dess naturresurser och stötta utvinningen av dem.

Artikel 73 i FN:s stadgar, och FN:s deklarationer om avkolonisering, tillförsäkrar koloniserade folk ”permanent suveränitet över naturresurser” i deras territorium. År 1975 slog internationella domstolen i Haag fast att Marocko inte har några legitima anspråk på Västsahara, vilket ockuperats av Marocko sedan samma år. Detta innebär att de naturresurser som finns i Västsahara tillhör västaharierna. Utländska företag köper västahariernas fisk, frukt och fosfat av ockupationsmakten Marocko, i strid med FN:s regler. Fiskare från västkusten opererar i västahariska vatten och Marocko har köpt borrhägar från det svenska bolaget Atlas Copco till fosfatgruvan i västahariska Bou Craa. Bou Craa räknas som en av världens mäktigaste fosfatfyndigheter. Den globaliserade handeln med konstgödsel är en marknad som varje år omsätter flera tusen miljarder kronor – en marknad som AP-fonderna investerar i.

Utvinningen av västaharisk fosfatmalm går på tvärs mot FN:s utlåtande 2002 då FN:s rättschef Hans Corell slog fast att den utvinning av resurser, som fisk och fosfat, som Marocko bedrev i det ockuperade Västsahara var olaglig om inte vinsterna tillföll det västahariska folket.

Ett dussin svenska fondbolag äger aktier i de internationella företagen som köper fosfaten. Amerikanska Potash Corp är ett av de populäraste. De fyra AP-fonderna, som förvaltar pensionskapital för alla personer som någon gång arbetat i Sverige, äger tillsammans aktier för 280 miljoner kronor i detta företag, som sedan 1987 köpt västaharisk fosfatmalm.

De etiska kraven i affärlivet ökar på både stater och företag. Ett exempel på detta är de FN-ledda *Guiding Principles on Business and Human Rights* (även kallade Ruggie-principerna), från 2011. De förutsätter ett mer proaktivt förhållningssätt från statens sida bl.a. visavi företagsamheten. Den svenska regeringen bör verka för att ekonomiskt intresse inte får stå över etiska och miljömässiga hänsyn. Regeringen bör uppmärksamma svenska företag på riskerna i affärer med Marocko för att de också kan innefatta ockuperade Västsahara. AP-fondernas investeringar får inte tillåtas bidra till att försämra levnadsförhållandena och livsförutsättningarna ytterligare för västaharierna. Detta kan regeringen verka för genom att ställa krav på efterlevnad av de regelverk som kräver av företag att respektera mänskliga rättigheter och även genom att driva på för att åtgärda brister i de regelverk som finns.

Fel! Okänt namn

## Fiskeriavtal

Det pågår sedan lång tid en utarmning och plundring av naturresurser som skadar Västsahara ekonomiskt. Det nu omförhandlade fiskeriavtalet mellan EU och Marocko, som inkluderar västsahariskt vatten, är ett aktuellt exempel på detta. Sverige har förtjänstfullt hävdad att fiske på västsahariskt vatten strider mot folkrätten men Sveriges regering är tämligen ensam om det. EU-parlamentet har dock på senare tid närmast sig den svenska positionen. Ett avtal från EU:s sida sänder signaler till resten av världen att Västsahara är en del av Marocko. I synnerhet som de medel som avtalet ger till Marocko kan användas för att ytterligare kränka de mänskliga rättigheterna i Västsahara.

## Massgravar

Nyligen har ett expertteam från bl.a. Baskiens universitet i Bilbao undersökt två massgravar som upptäcktes för en tid sedan på västsahariskt territorium nära den marockanska muren. I massgravarna fanns skelettdelar från åtta män, varav två var minderåriga, som alla blivit utomrättsligt avrättade med skjutvapen. De åtta personerna som nu identifierats var nomader som var ute och vaktade sina kameler och getter. Enligt anhörigas vittnesmål greps de den 12 februari 1976 av en marockansk militärstyrka. Enligt Amnesty International pekar de nyligen upptäckta massgravarna på brister i de sanningssoprocesser som företogs av Marocko i början av 2000-talet eftersom den officiella informationen kring dessa specifika fall skiljer sig från de faktiska omständigheterna belagda av det expertteam som undersökt massgravarna.

Mer än 400 västsaharier är försvunna sedan Marockos invasion 1975. Det finns rapporter om flera massgravar på ockuperat västsahariskt område och nära hemliga fängelser i Marocko. Anhörigföreningen Afapredesa kräver att en undersökningskommission från FN, Internationella Röda Korset och människorättsorganisationer återvänder för att undersöka andra möjliga massgravar och att dessa platser skyddas enligt internationell standard. Miljöpartiet anser att regeringen i EU bör driva på för att en sådan undersökningskommission kommer till stånd.

## Bistånd

Den ekonomiska krisen i Europa har fått en mycket negativ inverkan på biståndsflödena, först och främst i flyktinglägren i Tindouf. Detta pga. att det bilaterala biståndet minskat drastiskt, främst från Spanien. Redan tidigare var problem med alltför ensidig kost, och för lite mat, ett stort problem. Uternärningen breder ut sig. De behov som finns i lägren täcks i dag inte alls och exempelvis ses nu kroniska sjukdomar hos äldre pga. sämre tillgång på medi-

## Fel! Okänt namn på

ciner. Det blir också allt vanligare att barn drabbas av anemi. Dessa negativa konsekvenser skapade av den ekonomiska krisen leder till stora förändringar i flyktinglägren, och oro finns från den västahariska regeringens sida att detta ska leda till ökad radikaliserings. Matbrist i kombination med den uppgivenhet ungdomar känner över situationen att leva hela sina liv i ett läger utan möjlighet att få återvända till ett eget land gör spänningarna allt större mellan generationer. Sverige är en stor givare av humanitärt stöd och redan i dag bidrar Sverige genom bl.a. frivilligorganisationer till matleveranser. Då färre länder bidrar räcker det dock inte. Sverige bör kunna bidra med ökade resurser till både leverans av proteinrik föda och stöd för odling av grönsaker i växthus.

Säkerheten i flyktinglägren har tidigare varit hög men situationen i närliggande Mali oroar och situationen i lägren ser i dag annorlunda ut säkerhetsmässigt. Kidnappningar har skett genomförda av islamistiska grupper. Att förstärka säkerheten för hjälparbetare och boende i lägret har inneburit att den sahariska regeringen tvingas lägga mer resurser på ökad säkerhet som annars skulle använts till verksamhet i lägren, skolor etc. Det är därför viktigt att öka stödet generellt till lägren via olika FN-organ.

## Förhandlingar

Det behövs en ökad medvetenhet hos regeringar, parlament och partier om situationen i Västsahara. Den svenska regeringen gör en klar uppdelning mellan vad som är Marocko och vad som är ockuperat territorium och menar att när det talas Marocko inkluderas inte Västsahara. Problemet är dock att när Marocko talar Marocko inkluderas Västsahara, vilket innebär att Sverige och Marocko talar om olika territorier. EU, främst sydeuropeiska länder, bör engagera sig mer för att nå en politisk lösning och press behöver sättas på Marocko men också USA, Frankrike och Spanien. Sverige bör enskilt och inom EU driva på för att bryta det rådande dödläget i förhandlingarna så att FN kan genomföra den utlovade folkomröstningen i Västsahara. Det går inte att hänvisa till pågående politiska process då inga förhandlingar hållits på 1,5 år. Avsaknaden av förhandlingar gör att människorna i regionen känner sig övergivna. För att undvika en destabilisering av situationen behöver politiska beslut fattas snarast.

Stockholm den 30 september 2013

*Bodil Ceballos (MP)*

*Peter Rådberg (MP)*

*Kew Nordqvist (MP)*

*Annika Lillemets (MP)*

*Maria Ferm (MP)*

*Valter Mutt (MP)*

*Jonas Eriksson (MP)*

*Ulf Holm (MP)*